

**UCHWAŁA NR XXIII.182.2025
RADY GMINY KOWAŁA**

z dnia 19 grudnia 2025 r.

w sprawie zmiany Uchwały Nr LXII.520.2023 z dnia 21 grudnia 2023r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Kowala na lata 2024-2026

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2025r. poz. 1153), w związku z art. 4¹ ust. 1, 2, 2a i 5 ustawy z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2023r. poz. 2151 ze zm.) oraz art. 10 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz.U. z 2023r. poz. 1939 ze zm.) uchwała się co następuje:

§ 1. W uchwale Nr LXII.520.2023 z dnia 21 grudnia 2023r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomani w Gminie Kowala na lata 2024-2026 wprowadza się zmianę polegającą na nadaniu załącznikowi do uchwały nowego brzmienia, stanowiącego załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Kowala.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2026r.

Przewodniczący Rady Gminy
Kowala

Dariusz Chruślak

Załącznik do uchwały nr XXIII.182.2025
Rady Gminy Kowala
z dnia 19 grudnia 2025 r.

**GMINNY PROGRAM PROFILAKTYKI
I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH ORAZ
PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII
W GMINIE KOWALA
NA LATA 2024-2026**

KOWALA-STĘPOCINA 2025

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
2. Diagnoza i opis problemu	7
3. Problemy i potrzeby	14
4. Podstawa prawna	14
5. Obszar współpracy z instytucjami w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii na terenie gminy	15
6. Koordynacja realizacji programu, sposób monitorowania i sprawozdawczości	16
7. Cele, zadania, sposób realizacji programu	16
8. Kompetencje, zasady wynagradzania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	17
9. Adresaci programu	18
10. Przewidywane efekty realizacji Programu	18
11. Partnerzy	18
12. Podmiot odpowiedzialny za realizację programu	19
13. Wykaz i harmonogram realizacji zadań	20

1. Wprowadzenie

Realizację zadań z zakresu ochrony zdrowia nakłada na samorząd art. 7 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. z 2025r. poz. 1153), natomiast zadania własne gminy wynikają z artykułu 4¹ Ustawy z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity Dz.U. z 2023r. poz. 2151 za zm.). Artykuł ten wskazuje na obowiązek prowadzenia działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracją społeczną osób uzależnionych od alkoholu. Zgodnie z art. 10 ust. 1 Ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U z 2023r., poz. 1939 ze zm.) przeciwdziałanie narkomanii także należy do zadań własnych gminy.

Zadania związane z profilaktyką uzależnień m.in. w szczególności skupiają się na:

- a) zwiększaniu dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem od alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych,
- b) udzielaniu rodzinom, w których występują problemy związane z uzależnieniem od alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
- c) prowadzeniu profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz działalności szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych,
- d) wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkomanii,
- e) podejmowaniu interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

1 stycznia 2021r. weszła w życie ustawa z dnia 14 lutego 2020r. o zmianie niektórych ustaw w związku z promocją prozdrowotnych wyborów konsumentów (Dz.U. z 2020 r. poz. 1492). Ustawa ta wprowadziła m.in. zmiany do ustawy z dnia 26 października 1982r o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi tj. wprowadzenie opłat za napoje alkoholowe w opakowaniach o ilości nominalnej napoju nieprzekraczającej 300 ml. W myśl artykułu 9³ ust. 4 cytowanej ustawy „Gmina przeznacza środki o których mowa w ust. 3 pkt. 1 na działania mające na celu realizację lokalnej międzysektorowej polityki przeciwdziałania negatywnym skutkom spożywania alkoholu”.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2024-2026r. jest podstawowym dokumentem określającym zakres i formę realizacji działań związanych z przeciwdziałaniem alkoholizmowi, narkomanii oraz uzależnieniami behawioralnymi w gminie Kowala. Program ma na celu tworzenie spójnego systemu działań naprawczych i profilaktyki zmierzającej do zapobiegania powstawaniu nowych problemów alkoholowych, narkomanii i innych uzależnień oraz zmniejszeniu tych, które aktualnie występują.

Konsumpcja alkoholu i zażywanie narkotyków w sposób istotny wpływa na zdrowie fizyczne i psychiczne zarówno jednostek jak i rodzin, a jej konsekwencje dotyczą nie tylko osób pijących szkodliwie, zażywających narkotyki czy inne substancje psychoaktywne, uzależnionych, ale wpływają na całą populację. Nadużywanie alkoholu i narkotyków powoduje wiele szkód społecznych tj. przestępczość, ubóstwo, przemoc w rodzinie, wypadki samochodowe i winno być przedmiotem troski ze strony organów administracji rządowej i samorządowej.

W obecnej dobie nie zastanawiamy się już, czy warto pomagać osobom, rodzinom, dzieciom dotkniętym problemem alkoholizmu czy narkomanii, ale jak to robić szybciej, skuteczniej i efektywniej. Pomagać to nie tylko minimalizować skutki uzależnień, ale przede wszystkim zapobiegać, czyli edukować, uświadamiać, wskazywać alternatywne sposoby spędzania czasu wolnego, radzenia sobie z sytuacjami trudnymi, konfliktami. Pomagać to również podejmować działania polegające na kształtowaniu prawidłowych postaw osobowościowych, uczyć umiejętności mówienia „nie” wszelkim używkom kiedy to człowiek jest poddany presji otoczenia.

Uzależnienia behawioralne to takie formy zachowań, które związane są z wykonywaniem pewnych czynności (hazard, zakupy, gry komputerowe, nadmierne korzystanie ze smartfona itp.), a ich specyfiką jest m.in. utrata kontroli nad tymi zachowaniami lub czynności. Określona czynność staje się nałogowa wtedy, gdy zaczyna jej towarzyszyć silne pragnienie lub wewnętrzny przymus jej podejmowania z coraz większą częstotliwością. W sytuacji przerwania bądź ograniczenia czynności występują objawy abstynencyjne takie jak m.in. rozdrażnienie, zachowania agresywne, poczucie winy, bezsenność, ból głowy i in.

Profilaktyka jest to proces wspomagania człowieka w radzeniu sobie z trudnościami zagrażającymi prawidłowemu rozwojowi i zdrowemu życiu, a także ograniczanie i likwidowanie czynników, które blokują prawidłowy rozwój i zaburzają zdrowy styl życia.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) wskazuje na trzy ważne obszary oddziaływań profilaktycznych w ramach przeciwdziałania uzależnieniom od alkoholu i narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym (profilaktyka uniwersalna, profilaktyka selektywna i profilaktyka wskazująca). Podział ten uzależniony jest od grupy odbiorców i rodzaju przekazywanego oddziaływania.

Profilaktyka uniwersalna to działania kierowane do całej populacji, bez względu na stopień ryzyka wystąpienia zachowań problemowych lub zaburzeń psychicznych i dotyczą zagrożeń znanych, rozpowszechnionych w znacznym stopniu – np. przemocy czy używania substancji psychoaktywnych. Ich celem jest przeciwdziałanie pierwszym próbom podejmowania zachowań ryzykownych, wzmacnianie czynników chroniących i redukcja czynników ryzyka, ograniczanie inicjacji w zakresie różnych zachowań ryzykownych oraz zapobieganie nowym przypadkom. Na tym poziomie wykorzystywana jest ogólna wiedza na temat zachowań ryzykownych, czynników ryzyka i chroniących, danych epidemiologicznych (głównie wyników badań naukowych dotyczących między innymi używania substancji psychoaktywnych, informacji o wieku inicjacji itp.).

Profilaktyka selektywna to działania kierowane do grup zwiększonego ryzyka (osób narażonych na działanie poważnych czynników ryzyka), tj.: dzieci osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych, dzieci przysposobione, uczniowie z problemami szkolnymi, miłośnicy „szalonych” imprez itp. Główne działania polegają na dostarczaniu informacji i uczeniu najważniejszych umiejętności życiowych, uwzględniając specyfikę problemów jednostki lub grupy. Dla dzieci i młodzieży znajdujących się w grupie podwyższonego ryzyka organizowane są indywidualne lub grupowe działania profilaktyczne (np. terapia pedagogiczna, treningi umiejętności społecznych, socjoterapia).

Profilaktyka wskazująca to działania kierowane do jednostek, których zachowania zaczynają być wysoce ryzykowne (np. nastolatki upijające się w weekendy), występują sygnały, że pojawiają się już poważne problemy związane z ich zachowaniem (np. kłopoty z policją, w domu itp.). Główne działania to indywidualna diagnoza przyczyn oraz interwencja. Działania te wymagają specjalistycznego przygotowania, dlatego na tym poziomie, w „profilaktykę” częściej angażują się różne instytucje zewnętrzne, przygotowane do prowadzenia pomocy psychologicznej lub medycznej.

Zachowania problemowe młodzieży można wyjaśniać i opisywać poprzez czynniki ryzyka i czynniki chroniące. Czynniki ryzyka zwiększają prawdopodobieństwo wystąpienia takich zachowań, natomiast czynniki chroniące – zabezpieczają przed nimi.

Przez czynniki chroniące rozumiemy własności indywidualne, relacje z ludźmi oraz zasoby środowiska, które mogą neutralizować działanie czynników ryzyka. Czynniki chroniące rozpatruje się najczęściej w kilku obszarach. Są to:

- cechy, umiejętności i zdolności indywidualne,
- wspierające relacje z bliskimi osobami,
- pozytywne cechy środowiska rodzinnego,
- wsparcie płynące ze środowiska pozarodzinnego,
- cechy środowiska lokalnego i miejsca zamieszkania (zasoby do wykorzystania).

Czynniki chroniące nie usuwają negatywnych doświadczeń lub niekorzystnych czynników z życia dorastającego człowieka, lecz pomagają mu zmagać się z nimi z dobrym skutkiem. Działanie czynników chroniących polega na zwiększaniu ogólnej odporności młodego człowieka, wyzwaniu motywacji i energii do walki z przeciwnościami, czyli, innymi słowy, polega na uruchamianiu procesów odwrotnych do tych, które prowadzą do choroby, zaburzeń zachowania lub nieprzystosowania. Na przykład zaangażowanie się młodego człowieka w niesienie pomocy osobom z niepełnosprawnościami może wzmacniać jego poczucie własnej wartości i dawać mu poczucie satysfakcji, co w konsekwencji może sprzyjać ograniczeniu zachowań buntowniczych w kontaktach z rodzicami lub szkołą.

Przez czynniki ryzyka rozumiemy właściwości indywidualne, cechy środowiska społecznego i efekty ich interakcji, które wiążą się ze zwiększonym ryzykiem powstawania nieprawidłowości, zaburzeń, chorób lub przedwczesnej śmierci. W sensie statystycznym czynniki ryzyka to korelaty (właściwości, które współwystępują z nieprawidłowym zachowaniem lub chorobą) lub predyktory, czyli właściwości, które poprzedzają w czasie powstawanie nieprawidłowych zachowań, zaburzeń lub chorób. Na podstawie wiedzy o czynnikach ryzyka możemy przewidywać wystąpienie niepożądanych zjawisk, np. zachowań problemowych młodzieży, ale czynniki ryzyka nie są przyczynami w ścisłym znaczeniu tego słowa. Pojawienie się czynników ryzyka nie musi nieuchronnie prowadzić do negatywnych konsekwencji, ale wyraźnie zwiększa ryzyko ich wystąpienia. Termin „czynniki ryzyka” narodził się w połowie ubiegłego stulecia przy okazji poszukiwań przyczyn chorób serca i całego układu krążenia. Okazało się, że palenie papierosów, wysoki poziom cholesterolu, nadwaga, nadciśnienie tętnicze, nadmierny stres znacznie zwiększają ryzyko zawału serca, udaru mózgu i innych problemów krążenia. To „odkrycie” stało się przełomowym punktem w profilaktyce chorób serca i przyczyniło się do zmiany stylu życia wielu ludzi na świecie. Dzięki ograniczeniu tych czynników ryzyka wielu ludzi uchroniło się od przedwczesnej śmierci. Te sukcesy przyczyniły się do rozwoju badań nad czynnikami ryzyka w innych obszarach współczesnych zagrożeń zdrowotnych i społecznych: uzależnieniach, przemoc, przestępczości, itd. Zachowania problemowe/ryzykowne młodzieży są wypadkową statusu społeczno-ekonomicznego rodziny, relacji interpersonalnych w rodzinie, umiejętności rodziców, cech indywidualnych dziecka, postaw i zachowań rówieśników, klimatu społecznego szkoły i cech środowiska zamieszkania. Trudno z tej listy wyłonić jeden dominujący czynnik lub grupę czynników. Dodatkowo w przypadku zachowań ryzykownych młodzieży mamy do czynienia z konstelacją czynników ryzyka zmieniającą się w różnych okresach rozwojowych.

2. Diagnoza i opis problemu

Aby móc zobrazować skalę problemu związanego z problemem uzależnień na terenie gminy Kowala przeprowadzono Diagnozę Lokalnych Zasobów i Problemów Społecznych. Wykonanie diagnozy zostało zlecone Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych. Opracowana diagnoza i analiza problemów są podstawą opracowania celów głównych, szczegółowych i konkretnych zadań programu.

Celem przeprowadzonych badań było zdiagnozowanie skali lokalnych zagrożeń społecznych na terenie gminy Kowala i przedstawienie wyników w formie raportu.

W dokumencie zawarto podstawowe problemy społeczne związane z przemocą domową, nadużywaniem alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków oraz uzależnieniami behawioralnymi, a także postawami społecznymi wobec powyższych zjawisk.

Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy reprezentujących następujące lokalne środowiska:

I. Dorośli mieszkańcy gminy

Badania obejmowały mieszkańców Gminy Kowala, którzy ukończyli osiemnasty rok życia. W badaniu zastosowano dwie metody: PAPI (ang. Paper & Pen Personal Interview) – metoda zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, bezpośredni indywidualny wywiad kwestionariuszowy oraz CAWI (ang. Computer-Assisted Web Interview – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW – wykorzystane narzędzie badawcze to Program CORIGO rekomendowane przez ORE) – technika zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej. Respondenci byli informowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

W badaniu wzięły udział 132 osoby, a średnia wieku respondentów wyniosła 32 lata.

Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym;
- zagadnienia związane z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze;
- zagadnienia związane z występowaniem na terenie gminy zjawiska przemocy domowej;
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu oraz problematyką uzależnienia;
- zagadnienia związane z uzależnieniem od papierosów oraz e-papierosów;
- zagadnienia związane z uzależnieniami behawioralnymi:
 - uzależnieniem od hazardu,
 - zaburzeniami odżywiania.

II. Dzieci i młodzież szkolna

Badania przeprowadzono metodą CAWI (ang. *Computer-Assisted Web Interview* – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW (wykorzystane narzędzie badawcze to program CORIGO rekomendowany przez ORE) – technika zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej. Użycie tej metody pozwala na efektywne badanie postaw uczniów. Forma ankiety internetowej jest dla dzieci i młodzieży atrakcyjna oraz pozwala na upewnienie się, że na wszystkie pytania zostanie udzielona odpowiedź. Łącznie w badaniu wzięło 166 uczniów.

Podstawowym celem przeprowadzonych badań była analiza postaw i przekonań wobec substancji psychoaktywnych:

- alkoholu,
- narkotyków,
- dopalaczy,
- napojów energetycznych,

a także zagadnienia związane z:

- uzależnieniami behawioralnymi,
- przemocą,
- cyberprzemocą,

- sposobami spędzania czasu wolnego.

III. Nauczyciele szkół z terenu gminy

O wyrażenie swojego zdania dotyczącego zachowań ryzykowanych podejmowanych przez dzieci i młodzież, poproszono nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Kowala. Nauczyciele są niejako „osobami pierwszego kontaktu” w środowisku szkolnym, które mogą zainterweniować i pomóc swoim podopiecznym w trudnych sytuacjach. W badaniu wzięły udział 34 osoby – nauczyciele, wychowawcy i specjaliści tacy jak pedagog specjalny, psycholog, pedagog.

IV. Sprzedawcy napojów alkoholowych.

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących w gminie są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami tego napoju. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych.

Badanie zostało przeprowadzone wśród sprzedawców napojów alkoholowych w punktach sprzedaży na terenie Gminy Kowala. Grupa badana stanowiła 11 kobiet i 5 mężczyzn. Średnia wieku przebadanych sprzedawców wyniosła 38 lat.

Ten obszar przeprowadzonych badań miał na celu poznanie postawy sprzedawców napojów alkoholowych względem następujących zagadnień:

- sprzedaży alkoholu osobom nieletnim,
- sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywania alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- nieprzyjemnych sytuacji zainicjowanych przez osoby spożywające alkohol.

V. Pracownicy służb pomocowych.

Pomoc w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych jest instytucją polityki społecznej państwa, w tym organów samorządowych, które zadania z tym związane realizują za pośrednictwem OPS. Wykonując zadania pomocy społecznej i dyspozycje wynikające z przepisu art. 2 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej podmioty te współpracują, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi, tj. podmiotami, które mogą posiadać informacje o potencjalnych beneficjentach pomocy społecznej. W celu prawidłowego wypełniania zadań z zakresu pomocy społecznej konieczna jest rzetelna identyfikacja osób wymagających objęcia pomocą, jak też należyte wykonywanie obowiązków przez pracowników socjalnych, mające na celu monitorowanie sytuacji społecznej. Niekorzystanie bądź korzystanie w niewielkim stopniu z możliwości współpracy nie zapewnia pełnej i skutecznej identyfikacji i następnie oceny sytuacji osób potrzebujących.

Niewątpliwie, ważną grupą, której badanie jest pomocne w identyfikacji problemów społecznych występujących na terenie Gminy są właśnie pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej.

W badaniu wzięło udział 11 pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Gminie Kowala z czego wszyscy respondenci to kobiety.

Podsumowanie – diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych

Dorośli mieszkańcy Gminy Kowala

- W opinii mieszkańców Gminy Kowala najistotniejszymi problemami społecznymi są: uzależnienie od papierosów (69%) oraz uzależnienie od narkotyków i dopalaczy (64%). Z kolei w kwestii zjawisk uzależnień bardzo powszechnymi w ich środowisku są: alkoholizm (45%) oraz nikotynizm (43%).
- 3% mieszkańców Gminy Kowala deklaruje, że ma w swoim otoczeniu osoby doświadczające przemocy domowej, a 8% nie jest pewna, ale podejrzewa, że może do tego dochodzić.

- Według opinii wyrażonych w ankiecie na temat spożywania alkoholu mieszkańcy Gminy Kowala odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o wysokim stopniu ryzyka – badani często spożywają alkohol, wypijając przy tym spore ilości alkoholu (3-4 porcje: 38%; 5-6 porcji: 30%).
- 71% badanych uważa, że w najbliższej okolicy znajdują się odpowiednia liczba punktów, gdzie można nabyć alkohol, a dla 21% takich miejsc jest za dużo.
- 28% respondentów uważa osoby pijące alkohol za zagrażające bezpieczeństwu w lokalnym środowisku, a 14% respondentów przychyliła się do stwierdzenia, że osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.
- Palenie wyrobów tytoniowych wśród dorosłych mieszkańców Gminy Kowala jest rozpowszechnionym nałogiem – 53% badanych deklaruje, że regularnie pali wyroby tytoniowe (papierosy i e-papierosy), a 29% robi to okazjonalnie.
- 13% badanych respondentów deklaruje, że znają i mają w swoim środowisku przynajmniej jedną osobę przyjmującą substancje odurzające tj. narkotyki i dopalacze.
- Problem uzależnienia od gier hazardowych na terenie Gminy Kowala praktycznie nie występuje – 99% respondentów przyznaje, że nie ma doświadczenia z grami hazardowymi.
- 14% badanych dorosłych mieszkańców Gminy Kowala w sytuacjach stresowych reaguje objadaniem się. Co więcej, 20% badanych przyznaje się, że ma problemy z kontrolowaniem zachowań jedzeniowych, co jest typowe dla zachowań kompulsywnych – czyli takich, które w wielu przypadkach wymyka się spod kontroli.
- Jak wynika z przeprowadzonych badań 26% mieszkańców dostrzega potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień. Świadczyć to może o niskim poziomie wiedzy mieszkańców na temat tego, jak istotne jest ograniczanie rozmiarów używania lub nadużywania substancji psychoaktywnych. Badani wskazali na potrzebę organizacji: prowadzenia warsztatów profilaktycznych dla uczniów (32%), otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień (23%), wsparcia psychologicznego dla rodzin (21%), ogólnopolskich kampanii profilaktycznych (15%) oraz wsparcia dzieci w integracji po izolacji pandemicznej (9%).

Rekomendowane działania dla dorosłych mieszkańców:

- Kontynuowanie działań i kampanii informacyjnej dotyczącej negatywnych skutków zdrowotnych, społecznych i prawnych wynikających z nadużywania alkoholu, a także mechanizmów uzależnienia. W tym celu skuteczne mogą okazać się rozpowszechniane wśród mieszkańców ulotki, broszury lub rozmieszczone na terenie Gminy plakaty i bilbordy. Aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców, warto wykorzystać przy tym nowe media. Warto również wykorzystać tablice informacyjne w miejscach publicznych.
- Inicjowanie współpracy pomiędzy instytucjami oraz organizacjami działającymi w obszarze uzależnień.
- Organizowanie szkoleń i kursów mających na celu podnoszenie kompetencji zatrudnionej kadry oraz zaangażowanie tych podmiotów w prowadzenie kampanii społecznych. Ważne przed przeprowadzeniem szkoleń, jest przekazanie grupom, które mają być objęte szkoleniem, krótkich ankiet mających na celu zbadanie ich potrzeb szkoleniowych.
- Wprowadzanie do podstawowej opieki zdrowotnej programów wczesnego rozpoznawania i krótkiej interwencji (WRKI) wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie.
- Organizowanie szkoleń dla lekarzy i pielęgniarek w zakresie rozpoznawania wzorów spożywania alkoholu przez pacjentów i podejmowania interwencji wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie.
- Przeprowadzenie kampanii informacyjnej na temat konsekwencji prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu oraz podejmowanie działań mających na celu zmianę przekonań i postaw uczestników ruchu drogowego poprzez wzmacnianie postawy braku tolerancji dla spożywania alkoholu wśród osób kierujących pojazdami.
- Współpraca z Policją, na przykład w celu rozpowszechniania przez nich ulotek, broszur i materiałów edukacyjnych podczas kontroli drogowych na temat wpływu alkoholu na organizm.
- Rozpowszechnianie ulotek, broszur i plakatów, na których znajdować się będą informacje zachęcające do rzucenia palenia oraz sposoby i metody, które mogą w tym pomóc.

- Podjęcie działań profilaktycznych wykorzystując przy tym strategię informacyjną mającą na celu edukację mieszkańców z zakresu szkodliwości nikotyny na zdrowie palacza i osób w jego najbliższym otoczeniu.
- Wskazane jest zwrócenie szczególnej uwagi na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od narkotyków i dopalaczy, a także rozpowszechniania wiedzy o negatywnych skutkach ich zażywania.
- Należałoby mimo wszystko zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnianie informacji na temat instytucji, do których może zgłosić się osoba uzależniona od hazardu, a także mechanizmów uzależnienia zarówno w środowisku dorosłych, jak i dzieci oraz młodzieży.

Sprzedawcy napojów alkoholowych:

- Rozkład deklaracji sprzedaży alkoholu pozwala sądzić, iż sprzedawcy odpowiedzialnie podchodzą do sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim. W przypadku wątpliwości, co do wieku osoby kupującej alkohol 54% badanych deklaruje, że zawsze sprawdza dowody potwierdzające wiek, a 33% robi to często. 100% badanych sprzedawców deklaruje, że nigdy nie sprzedali alkoholu osobie niepełnoletniej. Zestawiając te wyniki z opiniami badanych uczniów w szkołach z terenu Gminy Kowala, zalecane jest przeprowadzenie kampanii informacyjnej z zakresu odpowiedzialnej sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych.
- Sprzedawcy napojów alkoholowych w Gminie Kowala deklarują, że przypadki próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia zdarzają się najczęściej kilka razy w miesiącu (80%), kilka razy w roku (20%).
- Kampania informacyjna może, zatem obejmować szkolenie dla sprzedawców, akcje z wykorzystaniem techniki Mystery Shopping i dystrybucję materiałów typu plakaty, naklejki do umieszczenia w punktach. Rekomenduje się także zapoznanie pracowników punktów sprzedaży napojów alkoholowych z procedurą skutecznej odmowy, wzmacnianie umiejętności asertywności oraz ukazanie sposobów wspomagających współpracę sprzedawców z Policją.

Pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej w Gminie Kowala

- Najistotniejszymi zdaniem pracowników OPS problemami w środowisku lokalnym są uzależnienie od alkoholu (82%), przemoc domowa (82%), bezrobocie (82%), niepełnosprawność (82%), zaniedbanie rozwoju dzieci i młodzieży (82%), problemy opiekuńczo-wychowawcze (82%), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (82%).
- 82% respondentów odpowiedziało, że zgadza się z tym w pełni, że pomoc społeczna pomaga w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych.
- 36% badanych wskazała, że odczuwa symptomy wypalenia zawodowego. Mogą oni wymagać wsparcia ze strony psychoterapeuty.
- Jak wynika z przeprowadzonych badań 100% respondentów zdecydowanie lub częściowo zgadza się, że władze gminy są dobrze poinformowane o potrzebach pomocy społecznej. 100% badanych uważa, że władze gminy wychodzą naprzeciw zgłaszanym przez OPS problemom.
- 91% uważa, że większość potrzeb w sektorze życia społecznego jest w Gminie zaspokajana. Przeciwnego zdania jest 9% respondentów. Może z tego wynikać, że podejmowane działania w zakresie rozwiązywania problemów społecznych są w niektórych obszarach niedostateczne.
- 100% pracowników OPS dostrzegają potrzebę prowadzenia działań z zakresu profilaktyki uzależnień. Respondenci wskazywali najczęściej na potrzebę udzielania wsparcia psychologicznego dla rodzin (65%), organizacji otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień (12%) oraz warsztatów profilaktycznych dla uczniów (12%).

Dzieci i młodzież szkolna

- Spożywanie napojów alkoholowych przez dzieci i młodzież szkolną w Gminie Kowala jest zauważalnym problemem. 4% uczniów klas 4-6 oraz 17% uczniów klas 7-8 deklaruje, że ma za sobą inicjację alkoholową. Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto

wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas programów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.

- Do palenia papierosów chociaż raz w życiu przyznaje się 6% uczniów młodszych oraz 24% starszych uczniów. Jednocześnie, niepokojący jest względnie bardzo łatwy dostęp dzieci i młodzieży do wyrobów tytoniowych oraz napojów alkoholowych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych. Rekomenduje się podejmowanie działań budujących świadomość zagrożenia związanego z poszczególnymi używkami poprzez warsztaty profilaktyczne, szkolenia dla nauczycieli lub pogadanki profilaktyczne dla rodziców.

- Jak wynika z badań problem zażywania substancji psychoaktywnych takich jak narkotyki czy dopalacze nie występuje wśród uczniów szkół Gminy Kowala. Jednakże, należy zwrócić uwagę na profilaktykę narkotykową wśród uczniów.

W przypadku zażywania substancji psychoaktywnych bardzo ważne jest prowadzenie regularnych zajęć profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom. Najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarzają wakacje oraz czas wolny, dlatego też dzieci w tym okresie powinny zostać otoczone szczególną uwagą opiekunów i uświadamiane w kwestii niebezpieczeństw, jakie wiążą się z zażywaniem substancji psychoaktywnych. Zaleca się podjęcie obserwacji w placówkach oświatowych, w celu identyfikacji uczniów zażywających środki psychoaktywne.

- 18% uczniów klas SP 4-6 oraz 33% uczniów klas SP 7-8 jest zdania, że napoje energetyczne są zdrowe. Co więcej 18% uczniów z młodszej grupy oraz 55% uczniów starszych deklaruje, że pije napoje energetyczne. Uczniowie deklarujący spożywanie napojów energetycznych, najczęściej wskazywali, że piją je raz w miesiącu. Pojawiały się również odpowiedzi uczniów, mówiące o przyjmowaniu tych napojów codziennie.
- Niepokój budzi ilość czasu spędzanego na korzystaniu z komputera i telefonu komórkowego. Uczniowie spędzają dziennie w ten sposób nawet powyżej 5/6 godzin dziennie (komputer: SP 4-6: 7%; SP 7-8: 7%, telefon: SP 4-6: 12%; SP 7-8: 27%). Oznaczać to może, że po zakończonych lekcjach są to ich jedyne formy spędzania czasu. Należy mieć na uwadze, iż trzeba wspierać wszelkie inicjatywy rozwijające różnorodne pasje uczniów, tak aby były bardziej atrakcyjną formą spędzania czasu po szkole niż surfowanie po stronach internetowych oferujących niewiele wartościowych treści. Istotne jest, aby włączać w te działania rodziców, którzy mają możliwość nadzorowania tego, jak ich dzieci wykorzystują domowe komputery i inne urządzenia z dostępem do Internetu.
- W perspektywie wyników na temat funkcjonowania badanych uczniów w Internecie konieczna wydaje się również szeroka edukacja z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu, czyli wspieranie świadomości prawnej uczniów, rozwijanie umiejętności ochrony przed niebezpiecznymi sytuacjami, czy poszerzanie wiedzy z zakresu ochrony własnych danych. 19% uczniów klas 4-6 oraz 40% uczniów klas 7-8 doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”. Uczniowie również często byli odbiorcami obraźliwych wiadomości z obelgami i wyzwiskami (SP 4-6 – 25%; SP 7-8 – 33%), a także byli ofiarami udostępniania osobom trzecim ich prywatnej wiadomości (SP 4-6 – 16%; SP 7-8 – 33%).
- Pozytywnie należy ocenić małą skłonność uczniów do korzystania z gier hazardowych, pomimo iż internetowe gry „na pieniądze” zaczynają być coraz bardziej popularne wśród dzieci i młodzieży (77% uczniów SP 4-6 oraz 68% SP 7-8 nigdy w nie nie grało). Warto zaznajomić uczniów z tematyką powstawania uzależnienia od hazardu, na przykład poprzez przeprowadzenie warsztatów profilaktycznych.
- Z odpowiedzi udzielonych przez uczniów wynika, że problem przemocy rówieśniczej jest widoczny. 50% młodszych uczniów oraz 36% starszych doświadczyło lub doświadcza przemocy w szkole. Należy zwrócić szczególną uwagę na ten problem. Preferowane byłoby także doskonalenie szkolnych rozwiązań systemowych w zakresie kontroli i profilaktyki zachowań agresywnych. Należy ciągle udoskonalać szkolne systemy przeciwdziałania i reagowania na przemoc, w które włączać trzeba rodziców, od których dzieci i młodzież czerpią wzorce w zakresie stosowania przemocy jako

rozwiązania codziennych problemów. Odpowiedzi 20 % uczniów klas 4-6 oraz 26% uczniów klas 7-8 wskazują, że są ofiarami przemocy fizycznej ze strony rówieśników.

- Uczniowie zostali również zapytani, czy doświadczają przemocy w domu. Uzyskane wyniki wskazują, że przemoc domowa jest obecna w domach uczniów Gminy Kowala (SP 4-6: 10%; SP 7-8: 12%).
- Uczniowie w Gminie Kowala deklarują bardzo dobre lub dobre relacje z rodzicami i opiekunami (SP 4-6: 96%; SP 7-8: 90%). Pozytywne relacje rodzinne i umiejętne postępowanie wychowawcze rodziców jest jednym z silniejszych czynników chroniących dorastające dzieci przed angażowaniem się w zachowania ryzykowne.

Nauczyciele

- Według ankietowanych nauczycieli najistotniejszymi problemami występującymi w ich szkole są: uzależnienie od Internetu (67%), cyberprzemoc (59%) oraz hejt (59%).
- Nauczyciele w 100% przyznali, że w ich środowisku szkolnym nie miały miejsca incydenty związane ze spożywaniem przez uczniów alkoholu oraz w 100% nie miały miejsca incydenty związane z przyjmowaniem narkotyków lub dopalaczy.
- 100% pedagogów szkół z Gminy Kowala wskazuje, że ich zdaniem uczniowie są świadomi szkodliwości alkoholu. Również 100% nauczycieli uważa, iż uczniowie są świadomi szkodliwości narkotyków i dopalaczy.
- 94% badanych pedagogów deklaruje, że uczniowie mają pozytywny stosunek do obowiązku szkolnego, 100% nauczycieli ocenia relacje między uczniami jako przyjazne i pozytywne.
- Wszyscy nauczyciele jednogłośnie stwierdzają, że w szkole, w której pracują podejmowane są działania profilaktyczne dotyczące uzależnień.

Rekomendowane działania dla środowiska szkolnego:

- Organizacja spotkań, pogadanek, zajęć i warsztatów dla uczniów, które będą:
 - wskazywały negatywne skutki picia alkoholu, palenia papierosów i uzależnienia od tych substancji,
 - uświadamiały uczniom jak uzależnienie wpływa na życie,
 - rozwijały asertywną postawę – umiejętność odmowy,
 - kształtowały postawy wolne od używek oraz promowały zdrowy styl życia, uczenie zasad bezpiecznego korzystania z Internetu, oraz będą miały na celu:
 - uwrażliwienie młodych internautów na problem cyberprzemocy,
 - poznanie zasad ochrony danych osobowych w Internecie przez uczniów,
 - uczenie zasady stosowania ograniczonego zaufania do osób poznanych w sieci oraz postawy wzajemnego szacunku w Internecie,
 - kształtowanie w młodych ludziach czujności w stosunku do innych szczególnie nieznanym,
 - dostarczały uczniom wiedzy dotyczącej zarówno korzyści, jak i zagrożeń płynących z użytkowania Internetu,
 - kształtowały postawy uczniów sprzyjających podejmowaniu racjonalnych decyzji związanych z czasem i doborem treści programów komputerowych oraz Internetu,
 - promowały zasady zdrowego stylu życia,
 - podnosiły świadomość uczniów dotyczącą ograniczeń prawnych wynikających z korzystania z sieci,
 - ukazywały wpływ hazardu na funkcjonowanie młodego człowieka,
 - zapoznawały z alternatywnymi formami spędzania wolnego czasu,
 - zapoznawały z wpływem jaki ma na życie hazard,
 - uświadamiały wartość pieniądza,
 - przedstawiały choroby związane z zaburzeniami odżywiania,
 - pokazywały jak budować pozytywny obraz samego siebie.

- Poszerzanie wiedzy i kompetencji nauczycieli oraz rodziców poprzez szkolenia i spotkania otwarte w tematyce:
 - przyczyny wchodzenia w uzależnienie, charakterystyki substancji psychoaktywnych,
 - wskazania miejsca nauczyciela i rodzica w procesie szeroko pojętej profilaktyki uzależnień,
 - ukazania znaczenia i oczekiwanych skutków programów profilaktycznych,
 - ćwiczeń opierających się na konkretnych przypadkach,
 - sposobów wyjścia z uzależnienia,
 - ukazania roli komunikacji w relacjach z dzieckiem i uczniem,
 - przedstawienia mechanizmu i konsekwencji uzależnienia,
 - zwrócenia uwagi na różne formy uzależnienia,
 - przekazania rzetelnej i dokładnej wiedzy o specyfice czynności uzależniających oraz ich wpływie na organizm i psychikę młodych ludzi,
 - omówienia poszczególnych czynności tj. pracoholizm, internetoholizm, jedzenioholizm, zakupoholizm i uzależnienie od hazardu, gier, zakładów, seksu,
 - ukazania sposobów radzenia sobie w tych sytuacjach, wsparcia dla uczniów dotkniętych owym uzależnieniem,
 - ZUI – Zespół Uzależnienia do Internetu, wpływ komputera i Internetu na młodego człowieka, rodzaje aktywności dzieci i młodzieży w sieci, zalety korzystania z Internetu,
 - jak chronić własne dziecko – poradnik dla wychowawców klas i nauczycieli, sposoby ochrony dzieci przed zagrożeniami w sieci,
 - programy pozwalające kontrolować dostęp dzieci do komputera i Internetu.

3. Problemy i potrzeby

W związku z powyższym istnieje potrzeba podejmowania przez gminę szeregu działań mających na celu promowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci, młodzieży i dorosłych bez konieczności sięgania po alkohol, narkotyki czy substancje psychoaktywne oraz podejmowania działań naprawczych w stosunku do osób uzależnionych i ich rodzin.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii określa lokalną strategię w zakresie profilaktyki uzależnień oraz minimalizacji szkód społecznych i indywidualnych wynikających z nadużywania alkoholu, narkotyków i substancji psychotropowych.

4. Podstawa prawna

Podstawą niniejszego dokumentu są zadania własne gminy wynikające z ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii. Dokument zawiera kontynuację szeregu działań, zgodnych zarówno z kierunkami zawartymi w ustawie, jak i z innymi dokumentami strategicznymi na poziomie ogólnopolskim, regionalnym i lokalnym tj.:

1. Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
2. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii;
3. Ustawa z dnia 11 września 2015 roku o zdrowiu publicznym;
4. Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym;
5. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej;
6. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
7. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025 (Cel operacyjny 2: Profilaktyka uzależnień);

8. Rekomendacje i wytyczne do realizacji gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii – opracowywane co roku przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom;
9. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kowala na lata 2021-2024;
10. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej;
11. Gminny Program Wspierania Rodziny.

5. Obszar współpracy z instytucjami w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii na terenie gminy

1. Grupa AA - dobrowolna, samopomocowa grupa osób uzależnionych od alkoholu, utworzona w celu utrzymania trzeźwości mieszkańców gminy Kowala.
2. Świetlice środowiskowe – pełnią funkcję centrów kultury lokalnej, organizują czas wolny, integrują społeczność.
3. Zespół Interdyscyplinarny – podstawowe cele to usprawnienie systemu pomocy rodzinom dotkniętym i zagrożonym zjawiskiem przemocy domowej, zbudowanie systemu działań w zakresie pomocy rodzinom i osobom dotkniętym przemocą, udzielanie kompleksowej i profesjonalnej pomocy; do konkretnych zadań Zespół powołuje grupę diagnostyczno-pomocową, która pełni funkcję wspierającą i realizuje działania pomocowe wobec indywidualnych przypadków wystąpienia przemocy domowej, zatrzymanie przemocy i niwelowanie skutków przemocy.
4. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych - podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowanie wobec osoby uzależnionej od alkoholu, powodującej rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylającej się od pracy albo systematycznie zakłócającej spójność lub porządek publiczny obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego; prowadzenie kontroli przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych.
5. Placówki Oświatowe - realizacja zadań prewencyjnych, dotyczących zapobiegania problemom społecznym, w oparciu o szkolne programy profilaktyki, zgodnie z wymogami ustawy o systemie oświaty.
6. Posterunek Policji - ochrona przed przemocą domową, egzekwowanie zakazu spożywania alkoholu w miejscach publicznych, prowadzenie systematycznych kontroli trzeźwości kierowców, interwencji w przypadkach zakłócenia porządku publicznego oraz działań profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży szkolnej, dotyczących problematyki związanej ze zjawiskami patologicznymi.
7. Ochotnicza Straż Pożarna, organizacje pozarządowe, parafie – podtrzymywanie lokalnych zwyczajów i tradycji, opieka nad zabytkami, miejscami pamięci, miejscami kultu religijnego, kościołami.
8. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kowali-Stępcinie – udzielanie świadczeń zdrowotnych ludności zamieszkującej teren gminy Kowala, podejmowanie działań służących zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu i poprawie zdrowia oraz innych działań medycznych wynikających z procesu leczenia.
9. Koła Gospodyń Wiejskich - aktywnie integrują lokalną społeczność, pielęgnują tradycje ludowe oraz wspierają inicjatywy na rzecz mieszkańców w różnym wieku. Organizują liczne wydarzenia i spotkania profilaktyczne dla mieszkańców, takie jak festyny, pikniki rodzinne, warsztaty kulinarne i rękodzielnicze, spotkania okolicznościowe oraz uroczystości

patriotyczne i religijne. Poprzez wspólne działania sprzyjają budowaniu więzi międzypokoleniowych oraz wzmocnieniu poczucia przynależności do wspólnoty lokalnej.

10. Kluby Seniora- organizują regularne spotkania integracyjne, zajęcia kulturalne, edukacyjne i rekreacyjne, takie jak warsztaty rękodzielnicze, zajęcia ruchowe, spotkania tematyczne, prelekcje prozdrowotne, spotkania z ciekawymi osobami oraz wyjazdy integracyjne. Działania te sprzyjają utrzymaniu aktywności fizycznej i intelektualnej seniorów oraz poprawie ich samopoczucia i jakości życia. Istotnym elementem działalności Klubów Seniora jest także edukacja zdrowotna i profilaktyczna, w tym działania z zakresu promocji zdrowego stylu życia, bezpieczeństwa oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i cyfrowemu. Seniorzy mają możliwość rozwijania swoich pasji, talentów oraz aktywnego udziału w życiu społecznym gminy.

6. Koordynacja realizacji programu, sposób monitorowania i sprawozdawczości

1. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii jest koordynowany i realizowany przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.
2. Zadania zawarte w programie zostaną powierzone do realizacji instytucjom, organizacjom, stowarzyszeniom i osobom fizycznym.
3. Obsługę prawną i administracyjną realizacji programu zapewnia Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.
4. Dyrektor Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej jako Koordynator Programu w imieniu Wójta sporządza raport z wykonania w danym roku programu i efektów jego realizacji, który przedkłada Radzie Gminy do 30 czerwca roku następującego po roku, którego dotyczy raport.

7. Cele, zadania, sposób realizacji programu

Cel główny:

Ograniczenie negatywnych konsekwencji społecznych, w tym szczególnie szkód zdrowotnych i zaburzeń życia rodzinnego wynikających ze spożywania alkoholu, zażywania narkotyków i innych substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych.

Cele szczegółowe:

1. Zwiększenie świadomości społecznej w zakresie problematyki związanej z uzależnieniem od alkoholu, narkotyków oraz uzależnieniami behawioralnymi.
2. Zwiększenie dostępności i podniesienie jakości pomocy rodzinom, w których występują problemy związane z uzależnieniami, w szczególności ochrony przed przemocą domową
3. Wzrost wiedzy i kompetencji specjalistów i kadry pedagogicznej pracujących w obszarze profilaktyki uzależnień z dziećmi i młodzieżą.
4. Ograniczenie skali zjawiska uzależnienia od alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych.

Zadania, sposób realizacji programu:

Zadania Programu zostały określone na podstawie założonych celów szczegółowych i zadań wskazanych w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii. Są także powiązane z zadaniami przeznaczonymi do realizacji dla jednostek samorządu terytorialnego, określonymi w Rozporządzeniu w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025 Cel Operacyjny II: Profilaktyka Uzależnień.

Zadanie 1. Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem od alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych oraz uzależnionych behawioralnie

Zadanie 2. Udzielenie rodzinom, w których występują problemy związane z używaniem alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą domową

Zadanie 3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz działalności szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniem behawioralnym w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych

Zadanie 4. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 131 reklama napojów alkoholowych i art. 15 zakaz sprzedaży alkoholu niepełnoletnim, nietrzeźwym, pod zastaw lub na kredyt ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

Wykaz poszczególnych działań w ramach realizacji zadań Programu zamieszczony został w rozdziale 15 - Wykaz i harmonogram realizacji zadań.

8. Kompetencje, zasady wynagradzania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

1. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych działa na podstawie Regulaminu zatwierdzonego przez Wójta.
2. Do kompetencji Komisji należy:
 - opiniowanie projektu Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii,
 - inicjowanie działań w zakresie realizacji zadań własnych gminy związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych,
 - motywowanie osób nadużywających i uzależnionych od alkoholu i ich rodzin do rozpoczęcia procesu leczenia w ramach procedury zobowiązania do leczenia odwykowego,
 - udzielenie konsultacji członkom rodzin z problemem alkoholowym,
 - opiniowanie wydawania zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych pod względem zgodności limitu i lokalizacji punktu sprzedaży z uchwałą Rady Gminy,
 - kontrola przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych.
3. Zasady wynagradzania członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:
 - koszty funkcjonowania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w tym koszt wynagrodzeń członków, pokrywane są ze środków przeznaczonych na realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii,
 - wynagrodzenie członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych określa Rada Gminy,
 - Przewodniczącemu Komisji przysługuje wynagrodzenie brutto w wysokości 10% Minimalnego wynagrodzenia za pracę aktualnie obowiązującego określonego w Rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej,

- Zastępcy Przewodniczącego przysługuje wynagrodzenie w kwocie 340 złotych brutto, pozostałym członkom Komisji w kwocie 290 złotych brutto za udział w posiedzeniu lub kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych,
- podstawę do wypłacania wynagrodzenia stanowią podpisane przez Przewodniczącego Komisji lub Zastępcę Przewodniczącego wykazy sporządzone na podstawie listy obecności,
- Członkom Komisji przysługuje zwrot kosztów podróży na zasadach określonych dla pracowników zatrudnionych w państwowych lub samorządowych jednostkach sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na terenie kraju (np. z przypadku uczestnictwa w szkoleniu). W przypadku kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych członkowi GKRPA przysługuje zwrot kosztów przejazdu zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi delegacji służbowej (z wykorzystaniem prywatnego środka transportu lub środka komunikacji zbiorowej).

9. Adresaci programu

Nadużywanie alkoholu i innych substancji psychoaktywnych to problem znacznej części społeczeństwa, tym sam *program dedykowany jest wszystkim mieszkańcom gminy Kowala*. Zarówno tym, którzy na co dzień stykają się z problem uzależnień oraz ich konsekwencjami jednostkowymi, rodzinnymi i społecznymi jak i wszystkim zainteresowanym tą problematyką. W szczególności jednak:

- dzieciom i młodzieży,
- osobom dorosłym pijącym szkodliwie i ryzykownie,
- osobom uzależnionym od alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych,
- osobom współuzależnionym od alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych,
- osobom uzależnionym behawioralnie,
- ofiarom przemocy w rodzinie,
- sprawcom przemocy domowej.

10. Przewidywane efekty realizacji Programu

1. Zmiana postaw wobec problemu uzależnień wśród dzieci i młodzieży, ludzi z problemem uzależnień i ich rodzin.
2. Wzrost poziomu wiedzy u osób profesjonalnie pomagających osobom uzależnionym od alkoholu, narkotyków i innych substancji psychotropowych i ich rodzinom.
3. Zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych oraz członków ich rodzin.
4. Promocja zdrowego stylu życia wolnego od alkoholu i innych środków uzależniających.
5. Edukowanie mieszkańców gminy na temat skutków nadużywania alkoholu, narkotyków i substancji psychotropowych oraz problemów związanych z uzależnieniami behawioralnymi.
6. Ograniczanie skali problemu uzależnień.

11. Partnerzy

Partnerami i realizatorami programu będą: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Posterunek Policji, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kowali-Stępocinie, placówki oświatowe z terenu Gminy, Radni Gminy Kowala i Sołtysi, organizacje pozarządowe, Klub Seniora, Koła Gospodyń Wiejskich.

Biorąc pod uwagę fakt, że Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2024-2026 dotyczy bardzo różnych problemów społecznych, często towarzyszących problemom uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu,

narkotyków oraz uzależnień behawioralnych należy zakładać, że będzie on wchodził w szerokie interakcje z innymi, realizowanymi równoległe programami, a w szczególności z:

- Gminnym Programem Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej.
- Gminnym Programem Wspierania Rodziny.

12. Podmiot odpowiedzialny za realizację programu

Za realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii odpowiedzialny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

13. Wykaz i harmonogram realizacji zadań

Cel strategiczny:			
Ograniczenie negatywnych konsekwencji społecznych, w tym szczególnie szkód zdrowotnych i zaburzeń życia rodzinnego wynikających ze spożywania alkoholu, zażywania narkotyków i innych substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych			
Zadania:	Działania	Realizatorzy	Wskaźniki
1. Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem od alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych oraz uzależnionych behawioralnie	1. Prowadzenie Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego dla osób uzależnionych ich rodzin oraz ofiar przemocy domowej	GOPS, Posterunek policji	<ul style="list-style-type: none"> liczba osób korzystających z pomocy terapeuty uzależnień,
	2. Szerokie informowanie społeczeństwa o możliwościach korzystania z lokalnej pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i współuzależnionych poprzez upowszechnianie materiałów edukacyjnych i udział w kampaniach społecznych	Placówki oświatowe, GOPS, GKRPA	<ul style="list-style-type: none"> liczba rozprowadzonych ulotek, plakatów, broszur
	3. Wspieranie działalności grupy wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych oraz grup AA	GOPS	<ul style="list-style-type: none"> liczba zorganizowanych spotkań liczba osób biorących udział w spotkaniach
	4. Finansowanie badań klientów GKRPA skierowanych do biegłych sądowych w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu	GKRPA	<ul style="list-style-type: none"> Liczba opinii psychiatryczno-psychologicznych sporządzonych przez biegłych
	1. Udzielanie osobom i rodzinom osób pijących szkodliwie i ryzykownie oraz uzależnionym i borykającym się z różnymi problemami rodzinnymi, pomocy psychologicznej, psychiatrycznej i prawnej	GKRPA, GOPS	<ul style="list-style-type: none"> liczba osób korzystających z pomocy psychologa, prawnika i psychiatry

2. Udzielenie rodzinom, w których występują problemy związane z używaniem alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą domową	2. Konsultacje osób zgłoszonych do GKRPA	GKRPA	<ul style="list-style-type: none"> • liczba wniosków skierowanych do GKRPA
	3. Konsultacje członków rodzin osób zgłoszonych do GKRPA	GKRPA	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób z którymi przeprowadzono rozmowy
	4. Motywowanie osób uzależnionych do podjęcia leczenia i terapii	GOPS, GKRPA	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób, które dobrowolnie podjęły terapię • liczba zorganizowanych posiedzeń Komisji • liczba przeprowadzonych rozmów
	5. Przekazywanie wniosków do sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	GKRPA	<ul style="list-style-type: none"> • liczba wniosków skierowanych do sądu
3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz działalności szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym	1. Aktywny udział uczniów, nauczycieli, seniorów w ogólnopolskich kampaniach profilaktycznych	Placówki oświatowe, GOPS, KGW, Klub Senior	<ul style="list-style-type: none"> • liczba placówek, KGW, Klubów Seniora biorących udział w kampaniach • liczba kampanii profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży
	2. Rozpowszechnianie wśród uczniów, rodziców i mieszkańców gminy w tym Seniorów i KGW ulotek i broszur na temat konsekwencji picia alkoholu (w tym FASD), zażywania narkotyków, palenia tytoniu, dopalaczy i innych środków psychoaktywnych w tym uzależnień behawioralnych	Placówki Oświatowe, GOPS, GKRPA, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej, Klub Senior, KGW	<ul style="list-style-type: none"> • liczba rozprowadzonych ulotek
	3. Udział w kursach i szkoleniach specjalistycznych w zakresie pracy profilaktycznej z dziećmi, młodzieżą oraz rozwijanie umiejętności prowadzenia zajęć profilaktycznych organizowanych dla nauczycieli, pedagogów i psychologów	Placówki oświatowe, GOPS	<ul style="list-style-type: none"> • liczba placówek biorących udział w szkoleniach, • liczba kursów i szkoleń, • liczba osób biorących udział w kursie lub szkoleniu
	4. Realizacja rekomendowanych programów profilaktycznych oraz programów i projektów opracowanych przez pedagogów, nauczycieli w placówkach oświatowych oraz stowarzyszenia i organizacje pozarządowe dla dzieci i młodzieży	GOPS, Placówki Oświatowe, organizacje pozarządowe w tym KGW, Klub Senior	<ul style="list-style-type: none"> • liczba zrealizowanych programów • liczba dzieci i młodzieży biorących udział w programach

<p>prorowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych</p>	5. Zakup/dystrybucja materiałów edukacyjnych zawierających podstawowe informacje na temat uzależnień behawioralnych, adresowanych do nauczycieli i pedagogów, terapeutów uzależnień	GOPS, Placówki Oświatowe	<ul style="list-style-type: none"> liczba przekazanych materiałów (plakaty, ulotki, publikacje)
	6. Promocja wśród dorosłych mieszkańców gminy ogólnopolskich kampanii profilaktycznych m.in. poprzez rozprowadzanie materiałów edukacyjnych, udostępnianie informacji na stronach internetowych	Placówki oświatowe, GOPS, GKRPA, Policja, Klub Senior, KGW	<ul style="list-style-type: none"> liczba przeprowadzonych kampanii
	7. Prenumerata czasopisma o problematyce profilaktycznej	GOPS	<ul style="list-style-type: none"> liczba placówek oświatowych otrzymujących czasopisma
	8. Zakup materiałów edukacyjnych i profilaktycznych dla placówek oświatowych	GOPS	<ul style="list-style-type: none"> Liczba placówek otrzymujących materiały
	9. Zakup/dystrybucja materiałów edukacyjnych w zakresie profilaktyki uzależnień do Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego	GOPS	<ul style="list-style-type: none"> liczba zakupionych materiałów (plakaty, ulotki, publikacje)
	10. Motywowanie dzieci i młodzieży do osiągnięcia bardzo dobrych wyników w nauce, promowanie i nagradzanie za osiągnięcia w nauce promujące zdrowy i trzeźwy styl życia, organizowanie konkursów i szkolnych talentów	Placówki oświatowe, GOPS	<ul style="list-style-type: none"> liczba szkół, które wzięły udział w zdarzeniach, liczba uczniów wyróżnionych, ranking najlepszych upubliczniany na stronie UG
	11. Wspieranie i realizacja działań profilaktycznych, kulturalno –muzyczno – towarzyskich, polegających na promocji zdrowego i trzeźwego stylu życia, spędzania wolnego czasu bez używek poprzez organizowanie lokalnych imprez o charakterze rozrywkowym, prozdrowotnym, społecznym dla dzieci, młodzieży i dorosłych	Placówki oświatowe, GOPS, Organizacje pozarządowe w tym KGW, Klub Senior	<ul style="list-style-type: none"> liczba zorganizowanych imprez lokalnych, liczba osób biorących udział w wydarzeniach
	12. Organizowanie spotkań, prelekcji i szkoleń ze specjalistami w dziedzinie profilaktyki uzależnień, przemocy domowej dla dzieci, młodzieży i dorosłych	Placówki oświatowe, GKRPA, GOPS, Posterunek Policji,	<ul style="list-style-type: none"> liczba przeprowadzonych spotkań, prelekcji, szkoleń

	13. Organizowanie i finansowanie szkoleń dla Komisji, Radnych Gminy, sołtysów i innych podmiotów realizujących Gminny Program Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii	GKRPA, GOPS	<ul style="list-style-type: none"> liczba przeprowadzonych szkoleń, liczba osób biorących udział w szkoleniach
	14. Realizacja pozalekcyjnych zajęć sportowych odwołujących się do strategii profilaktycznych oraz pozalekcyjnych programów opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych.	Placówki oświatowe, GOPS	<ul style="list-style-type: none"> liczba dzieci biorących udział w zajęciach
	15. Opracowanie Diagnozy lokalnych zasobów i problemów społecznych	GOPS	<ul style="list-style-type: none"> liczba opracowanych dokumentów
4. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 131 reklama napojów alkoholowych i art. 15 zakaz sprzedaży alkoholu niepełnoletnim, nietrzeźwym, pod zastaw lub na kredyt ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego	1. Współpraca ze sklepami prowadzącymi sprzedaż napojów alkoholowych i alkoholu m.in. poprzez prowadzenie szkoleń z asertywnych technik odmowy sprzedaży alkoholu osobom nieletnim i nietrzeźwym, rozprowadzanie ulotek profilaktycznych	GOPS, GKRPA, Urząd Gminy	<ul style="list-style-type: none"> liczba współpracujących sklepów liczba przeprowadzonych szkoleń dla sprzedawców
	2. Kontrola punktów sprzedaży napojów alkoholowych w zakresie przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	GKRPA	<ul style="list-style-type: none"> liczba przeprowadzonych kontroli liczba skontrolowanych punktów

Uzasadnienie

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2024–2026 stanowi podstawowy dokument określający działania własne gminy w zakresie profilaktyki uzależnień, minimalizowania szkód społecznych wynikających z nadużywania alkoholu i substancji psychoaktywnych oraz wspierania osób i rodzin dotkniętych problemem uzależnień. Obowiązek uchwalenia programu wynika z art. 41 ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz art. 10 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

W programie na lata 2024–2026 dokonano aktualizacji zadań oraz doprecyzowania podmiotów współuczestniczących w realizacji działań profilaktycznych. Wśród nich uwzględniono **Klub Seniora** oraz **Koła Gospodyń Wiejskich**, które w ostatnich latach aktywnie włączają się w inicjatywy społeczne i edukacyjne oraz prowadzenie działalności integracyjnej na terenie gminy.

Klub Seniora jest miejscem integracji osób starszych, stanowiąc jednocześnie przestrzeń do prowadzenia działań edukacyjnych, prozdrowotnych i profilaktycznych. Seniorzy często pełnią ważną funkcję wychowawczą i wspierającą w rodzinach, dlatego ich udział w działaniach profilaktycznych wzmacnia system wsparcia lokalnej społeczności oraz umożliwia prowadzenie działań międzypokoleniowych.

Koła Gospodyń Wiejskich jako aktywne organizacje społeczne, posiadają duży potencjał w zakresie animowania lokalnej społeczności, realizacji warsztatów, spotkań, kampanii edukacyjnych i wydarzeń kulturalnych. Zaangażowanie KGW w realizację zadań programu przyczynia się do zwiększenia zasięgu działań profilaktycznych, upowszechniania wiedzy na temat zdrowego i bezpiecznego stylu życia oraz integracji rodzin i mieszkańców gminy.

Włączenie obu podmiotów do Programu pozwala na szersze oddziaływanie profilaktyczne, wykorzystanie istniejącego potencjału społecznego oraz zwiększenie efektywności realizowanych zadań. Dzięki temu Program staje się bardziej adekwatny do potrzeb i możliwości lokalnej społeczności.

Podjęcie Uchwały jest zatem zasadne.

Przewodniczący Rady Gminy Kowala

Dariusz Chruślak